

Wolontariat hospicyjny w Zielonej Górze

WSTĘP – WOLONTARIAT

Źródłem słowa „wolontariat” jest łacińskie *voluntarius* (dobrowolny). Oznacza dobrowolną i bezpłatną pracę na rzecz innych, niebędących dla wolontariusza w związku rodzinno-koleżeńskim. Jest to świadome angażowanie się w pracę na rzecz innych osób, instytucji czy całego społeczeństwa.

WOLONTARIAT W POLSCE

W Polsce przed 1989 rokiem wolontariat był pojęciem mało znanym. Organizowany przez szkoły, zakłady pracy i inne instytucje państwowe był określany mianem „czynu społecznego” i właściwie wykluczał „dobrowolność”. Całkowicie finansowany i kontrolowany przez państwo budził w społeczeństwie zrozumiałą niechęć. Jakakolwiek niezależna inicjatywa obywatelska nie była tolerowana przez komunistyczną władzę.

Dopiero w latach 90. działalność wolontariuszy ożywiła się i rozszerzyła. Wiązało się to ze zmianą sytuacji społeczno-politycznej oraz ogłoszeniem ustawy z 1989 roku „Prawo o stowarzyszeniach”. Jednak pierwsze sygnały zmian można zauważyć już na początku lat 80-tych. Dotyczyły one m. in. hospicjów. „W 1981 roku zarejestrowano w Krakowie Towarzystwo Przyjaciół Chorych „Hospicjum”, w którym wolontariusze nieśli pomoc nieuleczalnie chorym. W 1983 roku w zbuntowanym Gdańsku w czasie stanu wojennego grupa wolontariuszy, z inicjatywy księdza Dutkiewicza otaczała chorych domową opieką hospicyjną. [...] Takim nieformalnym początkiem rozwoju wolontariatu po 1989 roku były setki grup oazowych, wspólnot i grup modlitewnych, gromadzących się przy kościołach w całej Polsce. [...] Jednym z najbardziej imponujących działań wolontaryjnych we współpracy z Kościołem było stworzenie sieci ośrodków hospicyjnych. Lekarze pielęgniarki, farmaceuci, studenci medycyny i wolontariusze bezinteresownie pomagali coraz większej liczbie ciężko chorych w ich domach”. [1, s. 28]

W 1991 roku w Gdańsku odbył się Pierwszy Zjazd Ruchu Hospicyjnego. Rozpoczęły się dyskusje o szeroko pojętym wolontariacie. Liderzy ówczesnego wolontariatu czerpali ze wzorów struktur europejskich i światowych. Było to możliwe dzięki licznym grantom i szkoleniom. W wyniku takiej współpracy powstała instytucja o nazwie Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych (BORIS), która rozpoczęła swoją działalność w 1992 r. w Warszawie. Była to jedna z pierwszych formalnie zarejestrowanych organizacji nastawionych na wspieranie inicjatyw obywatelskich. W 1997 roku, w wydanej przez Fundację książce „Jak pracować z wolontariuszem” jej autorzy podają stworzoną przez siebie nową definicję wolontariatu, która brzmi: „bycie wolontariuszem to bezpłatne, świadome, dobrowolne działanie na rzecz innych, wykraczające poza więzi rodzinno-koleżeńsko-przyjacielskie. Wolontariuszem może być każdy, w każdej dziedzinie życia społecznego, wszędzie tam, gdzie taka pomoc jest potrzebna, ale należy pamiętać, że nie każdy wolontariusz jest odpowiedni do każdego rodzaju pracy”. [2, s. 9]

UREGULOWANIA PRAWNE

Obecnie określenia „wolontariat” jak i „wolontariusz” są uregulowane prawnie, a to dzięki Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 roku. Ustawa podaje, że „wolontariuszem nazywamy osobę fizyczną, która wykonuje świadczenia dobrowolnie i bez gratyfikacji materialnej na rzecz organizacji pozarządowych, organów administracji publicznej i podlegających im jednostek organizacyjnych”. [3, art. 2 pkt. 3]

Wolontariuszem w zasadzie może być każdy człowiek, w tym również osoba niepełnoletnia. W ustawie nie zostały przewidziane ograniczenia jeśli chodzi o wiek wolontariusza. „W opiece paliatywnej wolontariuszami mogą zostać osoby o ograniczonej zdolności do czynności prawnych (osoby, które ukończyły 13 lat, a nie ukończyły lat 18). Wątpliwości budzi natomiast kwestia zaangażowania do wolontariatu osób, które w ogóle nie mają zdolności do czynności prawnych (poniżej lat 13). Wobec braku wyraźnego zakazu w przepisach prawnych, należy jednak przyjąć, że osoby te również mogą być wolontariuszami. Prezentowany pogląd niewątpliwie wychodzi naprzeciw potrzebom praktyki, zwłaszcza jeśli dotyczy zaangażowania dzieci do udziału w różnego rodzaju akcjach charytatywnych.” [4, s. 126] Obecnie obowiązujące przepisy nie przewidują obowiązków wolontariusza. Hospicjum lub inna organizacja może ustanowić swój regulamin wolontariatu lub inny akt wewnętrzny, który będzie przewidywał obowiązki wolontariusza. Może także wprowadzić własne ograniczenia w stosunku do zatrudnianych przez nią wolontariuszy, np. dotyczące wieku, przebytych szkoleń. „Jeśli hospicjum nie ustaliło w przepisach wewnętrznych zasad funkcjonowania wolontariatu, to zasady te powinny zostać zapisane w porozumieniu. Porozumienie

to nic innego jak umowa pomiędzy hospicjum (czyli korzystającym) a wolontariuszem, wskazująca w sposób wyraźny i jednoznaczny zakres, sposób i czas wykonywania świadczeń przez wolontariusza. Porozumienie zawarte na okres dłuższy niż 30 dni powinno być sporządzone na piśmie. [...] Z chwilą zawarcia porozumienia wolontariusz staje się uczestnikiem pewnego porządku prawnego wyznaczonego przez powszechnie obowiązujące przepisy prawa, zasady wynikające z aktów wewnętrznych ustalonych przez hospicjum, postanowienia zawarte w porozumieniu. W związku z tym, w ślad za dobrowolną decyzją o rozpoczęciu wykonywania świadczeń na rzecz hospicjum podąża podporządkowanie zasadom, jakie obowiązują w tej placówce.” [1, s. 82]

W 1993 roku w Warszawie powstało Centrum Wolontariatu. Była to pierwsza inicjatywa tego typu w Polsce. Krótco po tym w ślad Warszawy poszły kolejne wojewódzkie miasta. Obecnie nazwa „Centrum Wolontariatu” obejmuje wszystkie organizacje i inicjatywy społeczne, które promują bezinteresowną pomoc, przygotowują wolontariuszy, organizacje pozarządowe i placówki publiczne do współpracy. Głównym obszarem działalności Centrów jest pośrednictwo wolontariatu, pełniące funkcję „skrzynki kontaktowej” dla wolontariuszy i wszystkich osób zainteresowanych ich pomocą. Ułatwia ona nawiązywanie kontaktu ochotników z instytucjami i osobami oczekującymi ich pomocy. (www.wolontariat.org.pl).

WOLONTARIAT W ZIELONEJ GÓRZE

W Zielonej Górze Centrum Wolontariatu działa przy Hospicjum im. Lady Ryder of Warsaw. Placówka mieści się na terenie Szpitala Wojewódzkiego przy ul. Żyty 26. Hospicjum Stacjonarne jest finansowane przez Urząd Miasta oraz od 2009 roku posiada umowę na świadczenie opieki zdrowotnej z NFZ. Natomiast Zielonogórskie Towarzystwo Przyjaciół Chorych „Hospicjum Domowe” swoją działalność opiera wyłącznie na społecznej aktywności wolontariuszy. Niedawno obchodziło 25-lecie swojego istnienia. Rocznie obejmują opieką około 80 chorych z miasta Zielona Góra. Jak czytamy w broszurze wydanej z okazji Jubileuszu „Posługa w naszym Hospicjum została podjęta przez wolontariuszy z pobudek czysto ideowych. Fakt, że chory czeka na naszą obecność, że nie wolno nam zawieść jego zaufania, jest dla nas najbardziej zobowiązujący i skłaniający do zaangażowania naszych sił i serc. Wierność chorym jest największą wartością naszego wolontariatu. Nigdy nie pozostawiliśmy żadnego chorego, zwracającego się do nas o pomoc bez niej. Obecnie posługuje przy chorych liczna grupa wolontariuszy. Wszystkich łączy to samo : chęć bezinteresownej

pomocy i miłość do człowieka. Pomoc choremu obejmuje wszystkie strefy jego życia. By w pełni sprostać tym potrzebom niezbędne są fundusze, o które nieustannie zabiegamy.” [5, s. 4]

Fot. 1. <http://www.hospicjum.ziemialubuska.pl>

Wolontariuszem w Hospicjum może zostać każdy. Pomagają lekarze, pielęgniarki, duchowni, mieszkańcy Zielonej Góry i okolic. Obecnie w wolontariacie działa 10 wolontariuszy medycznych i 30 niemedycznych. Do pomocy chętnie przyłączają się zielonogórskie szkoły. Przedszkolaki w ramach akcji „Pola nadziei” sadzą cebulki żonkili przed wejściem do Urzędu Marszałkowskiego.

Poza posługą chorym wolontariusze organizują także zbiórki pieniężne, opiekują się rodzinami osieroconymi, a zwłaszcza dziećmi niepełnoletnimi. Organizują kolonie letnie, paczki okolicznościowe, wyprawki do szkoły. Studenci Uniwersytetu Zielonogórskiego przygotowują dla nich spektakle teatralne, a także gry i zabawy integracyjne. Podczas warsztatów plastycznych dzieci uczą się np. techniki zdobienia przedmiotów „decoupage”. W 2013 roku po raz pierwszy zorganizowano konkurs plastyczny na plakat pt. „Hospicjum przyjazne choremu”. Celem konkursu było przybliżenie dzieciom i młodzieży tematyki hospicyjnej, kształtowanie wrażliwości na potrzeby ludzi chorych i cierpiących.

Wolontariusze pracują bez wynagrodzenia finansowego. Nie znaczy to, że są nie doceniani. ZTPCH „Hospicjum domowe” pomaga w rozwoju osobistym wolontariuszy organizując dla nich szkolenia. Kilkakrotnie zielonogórcy wolontariusze zostali wyróżnieni nagrodą – statuetką

„Człowiek-Człowiekowi”. Jest to nagroda Biskupa Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej za szczególne osiągnięcia na polu działalności dobroczynnej inspirowanej ewangelicznym duchem miłości bliźniego.

Fot. 2. <http://www.hospicjum.ziemialubuska.pl>

Fot. 3. <http://www.hospicjum.ziemialubuska.pl>

Bibliografia:

1. Podręcznik wolontariusza hospicyjnego. Red. Ks. P. Krakowiak SAC, A. Miodlińska. Gdańsk 2008
2. Ochman M., Jordan P. : Jak pracować z wolontariuszem. Warszawa 1997
3. Dziennik Ustaw 2003, nr 96
4. Pawłowski L., Lichodziejewska-Niemierko : Wolontariat w opiece paliatywnej i hospicyjnej w Polsce – aspekty prawne. Medycyna Paliatywna w Praktyce 2010; 4, 3, s. 125-132
5. 20 lat, [broшуra informacyjna wydana przez Hospicjum im. Lady Ryder of Warsaw w Zielonej Górze], Zielona Góra 2014

Anna Zientarska
Główna Biblioteka Lekarska w Warszawie
Oddział w Zielonej Górze